

لیکونکی: تیموتی هوپر «Timothy Hopper» .
منبع اود خپريدو نيته: انټی وار « 2026-06-30 » .
ژباړونکی: پوهندوی دوکتور سيدحسام «مل» .

د اسلام آباد یادداشت او د مطلقې بریا د نمونې زوال

The Islamabad Memorandum and the Decline of the Paradigm of Absolute Victory

تقریباً هره جگړه ورته فوري پوښتنه رامينځته کوي: چا وگټله؟ مگر تر ټولو مهمه پوښتنه دا ده چې ایا دواړه خواوې کولی شي د جگړې فشار په سیاسي نظم بدل کړي چې دا بې ساتلی شي. د اسلام آباد یادداشت، چې د جون په (۱۷مه) د متحده ایالاتو او ایران لخوا لاسلیک شو، دا توپیر په تیزی کې راولي. دا د (۶۰) ورځو چوکاټ (framework) دی چې د پوځي عملیاتو پای او د هر مرز تنګي له لارې د بندیزونو، د ایران د اتومي پروګرام او پراخ سیاسي جوړجاړي په اړه د خبرو اترو سره نښلوي. د دې اهمیت د سند په ژمنو کې د هغه واقعیت په پرتله لږ دی چې دا بې رامينځته کړی: نه واشنگتن او نه تهران په اعتبار سره ادعا کولی شي چې د جگړې دوام به هغه سیاسي پایله ورکړي چې هر یو یې غوښتل.

دا پدې معنی ندي چې نظامي ځواک مهم نه دی. په شخړو کې چیرې چې دواړه خواوې کولی شي جدي لگښتونه ولګوي او د بل اهداف مایوسه کړي، د مخالف ته د زیان رسولو وړتیا د هغه د مجبورولو وړتیا سره ورته نه ده. د اسلام آباد یادداشت د ځواک د محدودیتونو ثبوت دی کله چې دا په دوامداره سیاسي نظم کې نشي ژباړل کېدی.

چوکاټ دا محدودیتونه منعکس کوي. دا د هر مرز له لارې سوداګریز تګ راتګ، د ایران د بندیزونو د امریکا د سمندري محاصرې پای ته رسول، د بندیزونو لنډمهاله کمښت، او د نړیوال څارنې لاندې د ایران د غني شویو یورانیمو زیرمو په اړه خبرې اترې په پام کې نیسي. هر عنصر دا مني چې هیڅ اړخ د ځواک له لارې خپل غوره پای حالت ترلاسه

نه کړ. متحده ایالاتو یوازې د پوځي فشار له لارې یو باثباته سیمه ایز نظم خوندي نه کړ؛ ایران واشنگتن دې ته اړ نه کړ چې یوازې د زیاتوالي لگښتونو په لوړولو سره هره غوښتنه پریرېږي. امنیت، اتومي پوښتنې، اقتصادي محدودیتونه، او سمندري لاسرسی باید په ګډه خبرې اترې وشي.

د واشنگتن لپاره، دا مرکزي ستراتیژیک درس دی. متحده ایالاتو هیڅکله د ایراني اهدافو د برید کولو یا د موادو لگښتونو لگولو وړتیا نه ده کمه کړې. پوښتنه دا وه چې ایا دا برترې کولی شي داسې سیاسي ترتیب رامنځته کړي چې خطر کم کړي پرته لدې چې امریکا په خلاصې سیمه ایزې جګړې کې راښکته کړي. عراق او افغانستان یو پیژندل شوی خبرداری وړاندې کړ: تاکتیکي بریالیتوب کولی شي زیربنا ویجاړه کړي او وړتیاوې کمې کړي، مګر دا نشي کولی د سیال امنیتي ادعاوې حل کړي یا یو مخالف دې ته اړ کړي چې سیاسي راتلونکې ومني چې دا یې د زغملو وړ نه ګڼي. په ایران کې، اضافي بریدونه کولی شي فشار زیات کړي، مګر دوی د انرژۍ لوړ لگښتونه، د بار وړلو ګډوډي، پراخه بې ثباتي، او د روښانه پای ټکي پرته شخړې خطر هم درلود.

نویسلیوما سي باید په ساده ډول د امریکا د شاتګ په توګه تشریح نشي. دا یو اعتراف دی چې یو هدف د هغې د تعقیب لگښت لوړېدو سره لږ ترلاسه کېدی شي. یوه ستراتیژي چې کولی شي وده ومومي مګر د باور وړ سیاسي پای حالت تعریف نشي کولی د بریا ستراتیژي نه ده. یادداشت واشنگتن ته د تایید او سیمه ایز ثبات تعقیبولو لپاره یوه لاره ورکړه پرته لدې چې فرض کړي چې ځواک کولی شي هره مسله د امریکایي شرایطو سره حل کړي.

ایران له یو مختلف دریځ څخه موازي پایلې ته ورسید. تهران وښودله چې دا د سیمه ایز امنیت معادلي څخه په ارزانه توګه نشي ایستل کېدی. د بار وړلو، انرژۍ بازارونو او د متحده ایالاتو ګټو باندې د لگښتونو لگولو وړتیا یو خالص جبري حل ستونزمن کړ. مګر انعطاف د یو چا د بشپړ سیاسي ارادې د تحمیل کولو وړتیا سره ورته ندی. ایران کولی شي د جګړې قیمت لوړ کړي؛ دا نشي فرض کولی چې اوږدمهاله شخړه به په اتوماتیک ډول د بندیزونو راحت، اقتصادي بیا رغونه، یا یو باثباته امنیتي چاپیریال رامنځته کړي. له همدې امله خبرو اترو تهران ته د تسلیمې وړاندیز نه کاوه، بلکې د اصلي ګټو د ساتنې لپاره یوه لاره وړاندې کړه پداسې حال کې چې هغه فشارونه کموي چې یوازې پوځي برداشت یې نشي لرې کولی.

د محدودیتونو دا همغږي د اسلام آباد یادداشت ته تاریخي اهمیت ورکوي. دا سند د لسیزو شخړې نه حل کوي، او دا به له وخته مخکې وي چې دا د حل شوي سیمه ایز نظم د پیل په توګه وګڼل شي. د هغې احکام د ترتیب، تایید، بندیزونو پلي کولو، او د اتومي خبرو اترو راتلونکې په اړه د اختلاف لپاره زیانمنونکي پاتې دي. په تخنیکي بحثونو کې د ایران د ګډون وروستی ځنډول او د متقابلو بریدونو د بندولو وروسته موافقه ښيي چې دا ترتیب څومره نازک پاتې دی. یو نازک تړون لا هم ستراتیژیک بدلون نه دی.

حُینی به استدلال و کړي چې دا کمزورتیا برعکس ثابتوي: دا چې یادداشت یوازې یوه تاکتیکی وقفه ده چې پکې هر اړخ د خپل دریځ د بیا تنظیم او ښه کولو لپاره وخت غواړي. دا امکان رد کیدی نشي. ایالتونه ډیری وختونه د نظا مي انتخابونو ساتلو پرمهال خبرې اترې کوي، او واشنگتن او تهران دواړه د جبر ته د بیرته راستنید و وړتیا ساتي. مگر دا حقیقت چې دواړه خواوې نظامي نفوذ ساتي دا نه ښيي چې ځواک کولی شي د دوی غوره سیاسي پای حالت وړاندې کړي. دا ښيي چې مخنیوی حتی هغه وخت ژوندی پاتې کیږي کله چې پریکړه کونکي بریا نه وي. مسله دا نه ده چې ایا دوی بیا جگړه کولی شي؛ دا ده چې ایا بیا جگړه کولی شي د خبرو اترو له ترتیب څخه په اغیزمنه توګه اصلي شخړه حل کړي.

دا توپیر بیا تنظیموي چې د ګټلو پایله څه معنی لري. دا ډیپلوماتیک شعار نه دی، او دا باور یا ایډیالوژیکي پخلاینې ته اړتیا نلري. دا د متقابل محدودیتونو پیژندلو عملي پایله ده. متحده ایالات کولی شي د اتومي تایید او سمندري امنیت تعقیبولو پرمهال د سیمه ایزو او کورنیو لګښتونو د زیاتوالي سره د جګړې څخه مخنیوی وکړي. ایران د اقتصادي فشار کمولو او د سیمه ایز امنیت معادلې کې د رول ساتلو لپاره لاره لري. هیڅ اړخ هر هغه څه ترلاسه نه کوي چې غواړي یې. مگر دواړه کولی شي د منظم سیالۍ له لارې د هغه جګړې په پرتله ډیر څه ترلاسه کړي چې بشپړ بریا نشي رامنځته کولی.

د یادداشت دوام به پدې پورې اړه ولري چې ایا د هغې اړخونه دا پیژندنه د پلي کیدو وړ ترتیباتو ته بدلوي. مذاکراتو ته د اعتبار وړ تایید، د بندیزونو د کمولو لپاره یو روښانه ترتیب او د ایران اتومي ژمنې، په هر مز کې د کار وړ سمندري قوانین، او د سرغړونو د حل کولو وړتیا لرونکي میکانیزمونو ته اړتیا ده پرته لدې چې هره شخړه د زیاتوالي لپاره پلمه شي. د دې عناصرو پرته، تړون ممکن د شخړو د پراوونو ترمنځ یو بل وقفه شي. د دوی سره، دا کولی شي یو ډیر حقیقي اصل رامنځته کړي: امنیت د بل اړخ د غیر مشروط ماتې غوښتنه کولو سره نه رامنځته کیږي، مګر د هغو محدودیتونو په جوړولو سره چې هیڅ اړخ یې د ماتولو لیوالتیا نلري.

دا د اسلام آباد د یادداشت ژور اهمیت دی. دا د جګړې پای اعلان نه کوي، او نه هم دا ثابتوي چې نظامي ځواک زور دی. دا ښيي چې نظامي ځواک، حتی کله چې قوي وي، پخپله نشي کولی جبر په سیاسي بریالیتوب بدل کړي. که چیرې خبرې اترې یو دوامداره تړون رامنځته کړي، پایله به دا نه وي چې یو اړخ بل ته ماتې ورکړي. دا به وي چې دواړه یو سخت حقیقت وپېژني: پدې شخړه کې، ترټولو معنی لرونکې بریا د سیال د مقاومت کولو وړتیا له منځه وړل ندي، بلکه د داسې نظم رامنځته کول دي چې هیڅ اړخ اړتیا نلري چې دا ظرفیت ازموینه وکړي.

ددې مقالې دلیوال په اړین کرښی:

تیموتی هوپر د امریکایی پوهنتون څخه د نړیوالو اړیکو فارغ او د بهرنۍ پالیسۍ یو
آزاد لیکوال دی.

په درناوی «04-07-2026»

.....